

HISTORIK A SPISOVATEĽ JÚLIUS BOTTO – ŠTUDENT PREŠOVSKÉHO KOLÉGIA

(Uplynulo 100 rokov od smrti J. Bottu)¹

Nadežda JURČIŠINOVÁ

Mladý Július Botto

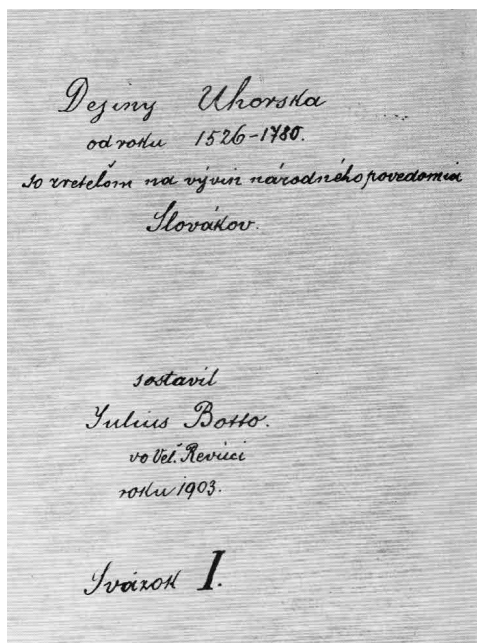
K významným osobnostiam slovenského národného života, ktorí študovali na Evanjelickom kolégiu a. v. v Prešove v 2. polovici 19. storočia sa radí historik, advokát, pedagóg, publicista, prekladateľ a kultúrny činiteľ Július Botto. Bol študentom prešovskej kolegiálnej teologickej akadémie v rokoch 1866 – 1869 a v rokoch 1871 – 1873 študoval na prešovskom kolegiálnom právnickom náukobehu.

Július Botto sa narodil 24. júla 1848 v obci Rozložná. Pochádzal zo starého rodu a chcel sa stať evanjelickým farárom, podobne ako jeho starý otec Ján a otec Ladislav Botto, ktorý sa zaradil k národovcom svojej doby. Od začiatku svojho života to mal ťažké, pretože sa čoskoro stal sirotou a so svojou matkou Júliou, rodenou Bodickou, a s dvoma staršími sestrami sa presťahoval do Jelšavy. Tu získal nižšie základné

vzdelanie na ľudovej škole. Kvôli maďarčine odišiel do Rimavskej Soboty a po absolvovaní tunajšieho gymnázia pokračoval v štúdiu v Levoči a Spišskej Novej Vsi, aby si v prostredí spišských Nemcov osvojil nemčinu.²

Po absolvovaní gymnaziálneho štúdia sa v jeseni 1866 zapísal pre školský rok 1866 – 1867 na štúdium teológie na prešovskom evanjelickom kolégiu ako Jelšavan – teológ – prvoklasník. Počas trojročného štúdia na kolegiálnom teologickom ústave bol aktívnym členom študentskej samovzdelávacej *Slovenskej spoločnosti*. V školskom roku 1868 – 1869 vykonával prácu tajomníka a zapisovateľa. Aktívne sa zapájal do prednesu slovenskej poézie, písal posudky na práce členov spolku. V školskom roku 1868 – 1869 sa stal spolu so študentom kolégia Danielom Z. Laučekom spoluredaktorom IV. ročníka študentského rukopisného zábavníka *Napred*. V *Naprede* uverejnil niekoľko vlastných prác, napr. 15. mája 1869 mal uverejnený významný filozoficko-estetický príspevok *Pojednávanie o krásnom, velebnom a komičnom*. Rozvíjal v ňom predstavu o ideách – pravdivého, pekného a dobrého. Publikoval pod pseu-

- 1 Príspevok vznikol v rámci projektu VEGA 1/0506/26 *Regionálne ozveny veľkých zmien (Kľúčové udalosti v dejinách východného Slovenska na prelome 19. a 20. storočia a úloha miestnych osobností v nich)*.
- 2 OTČENÁŠ, Michal. Július Botto – významný slovenský historik. In *Prešovské evanjelické kolégium, jeho miesto a význam v kultúrnych dejinách strednej Európy*. Acta Collegií evangelici Presoviensis. Prešov, 1997, s. 173.

Titulná strana Bottovej práce
Dejiny Uhorska od roku 1526 - 1780

donymom Vladimír Oblomov, Oblomov, Vladimír Július Vladimír a Julaj Vladimír Botto.³ Posledné stretnutie členov *Slovenskej spoločnosti* sa uskutočnilo 18. júla 1870. V školskom roku 1870 – 1871 bola nahradená samovzdelávacím spolkom *Kolo*.⁴

Po ukončení štúdia teológie v školskom roku 1868 – 1869 s výborným prospechom prijal pozvanie na miesto výpomocného učiteľa na prvé slovenské evanjelické gymnázium v Revúcej za chorého Rudolfa Homolu a Karola Viesta, ktorý odišiel na štúdiá do Nemecka. Ako mladý 21-ročný sa stal hneď triednym učiteľom v prvom ročníku osemtriedneho gymnázia, kde bolo zapísaných 27 žiakov. Vyučoval nemčinu, zemepis, maďarčinu, dejepis. Učil v prvých štyroch ročníkoch, vo vyšších ročníkoch neučil. Okrem vyučovania viedol aj hudobný krúžok. V školskom roku 1870 – 1871 po otvorení dievčenského vychovávacieho ústavu v Revúcej v budove

gymnázia sa stal prvým správcom ústavu. Na ústave vyučoval nemčinu a zemepis. Spolu s ním pôsobila na tomto ústave aj jeho sestra Helena Bottová.⁵

V školskom roku 1871 – 1872 sa vrátil do Prešova a zapísal sa na prešovský kolegiálny právnický náukobeh na štúdium práva.⁶ Do prvého ročníka nastúpil najprv ako riadny študent, v druhom polroku sa stal súkromným študentom. Ako študent právnického kurzu bol členom študentského samovzdelávacieho krúžku *Kolo*, ktorý nadviazal na tradície *Slovenskej spoločnosti*.⁷ Členovia krúžku sa na rozdiel od svojich predchodcov viac orientovali na cieľavedomú národno-výchovnú a vlastnú literárnu činnosť. Cvičili sa v slovenčine, usporadúvali menšie interné slávnosti, re-

3 SEDLÁK, Imrich. *V čierťažiach búrok*. Martin: Matica slovenská, 2001, s. 118-119.

4 *Prešovské evanjelické kolégium, jeho miesto a význam v kultúrnych dejinách strednej Európy*. Zost. Peter KÓNYA a René MATLOVIČ. Prešov: Prešovská univerzita, 1997, s. 169-170 a 281.

5 OTČENÁŠ, Michal. Július Botto – významný slovenský historik. In *Prešovské evanjelické kolégium, jeho miesto a význam v kultúrnych dejinách strednej Európy*. In *Acta Collegiarii evangelici Presoviensis*. Prešov, 1997, s. 174; SEDLÁK, Imrich. *V čierťažiach búrok*. Martin: Matica slovenská, 2001, s. 120.

6 Právnická akadémia prešovského Evanjelického kolégia mala dva ročníky a poslucháči skladali koncom štvrtého semestra štátnu sudcovskú skúšku. V študijných rokoch 1870 – 1872 mala 180 poslucháčov. LAZAR, Ervín. Pavol Országh Hviezdoslav pred storočím v Prešove. In *Nové obzory 12*. Spoločenskovedný zborník východného Slovenska. Košice: Východoslovenské vydavateľstvo, 1970, s. 297.

7 *Prešovské evanjelické kolégium, jeho miesto a význam v kultúrnych dejinách strednej Európy*. Zost. Peter KÓNYA a René MATLOVIČ. Prešov: Prešovská univerzita, 1997, s. 171.

Dom J. Bottu v Revúcej

citovali básne, spievali v *Slovanskom spevokole*, ktorý premenovali na *Slovenský spevokol*. V roku 1871 si založili podporný spolok *Vzájomná pomocnica študentov Slovákov*, do ktorého odovzdávali zo svojho štipendia po dvoch zlatých. Z tejto základiny poskytovali pôžičky ako výpomoc svojim kolegom. O tom, že život študentov v Prešove nebol jednoduchý sa zmieňuje J. Botto v monografii o Jonášovi Záborskom, kde zaznamenal: „Štipendium nemal z nás ani jeden, ale asketické žitie umožnilo nám ostať bez dlhov, poskladať skúšky a zachrániť si v živote neodvislosť a samostatnosť.“⁸ J. Botto bol aj prispievateľom do študentského časopisu *Prorok*, ktorý založil na kolégiu študent Ján Alexander Fábry spolu s budúcim právnikom Andrejom Halašom. Prvý ročník vyšiel pod titulom *Prorok satiricko-humoristický zábavník*. Bol to ilustrovaný časopis, ktorý na svojich stránkach prostredníctvom úvodníka, správ, žartov, klebetníc, hádaniek, básní a pod. odrážal nielen problémy každodenného študentského života na kolegiálnych ústavoch, študentskej radosti, slasti, zábavy, študijných problémov, ale zachytával aj politické aktuality.⁹

V Prešove sa výraznejšie prejavil Bottov záujem o históriu, napr. 29. októbra 1871 na zasadnutí *Kola* mal prednášku o martýroch slovenského dobrovoľníckeho povstania v rokoch 1848/1849 D. Bórikovi a L. Šulekovi, ktorej slávnostný rámec posilnilo vystúpenie P. O. Hviezdoslava vlastnou básňou. Na zasadnutiach *Kola*, v záhrade Baltazára Ružiaka, ako aj na vychádzkach po historických pamiatkach Prešova a okolia J. Botto častejšie sa prezentoval prednáškami s priliehavou his-

8 BOTTO, Július. *Jonáš Záborský. Nákres životopisný*. Turčiansky Sv. Martin, 1912, s. 3.

9 LAZAR, Ervín. *Prorok satiricko-humoristický zábavník prešovskej mládeže*. In *Slovenská literatúra*, roč. 10, 1963, č. 4, s. 479.

torickou témou.¹⁰ V druhom školskom roku 1872 – 1873 teda v druhom semestri prestúpil J. Botto do privátneho štúdia a bol vedený ako súkromný študent (v zmysle externý).¹¹ Štúdium ukončil štátnou teoretickou sudcovskou skúškou 27. októbra 1873.¹²

Počas štúdia práva opätovne pôsobil na revúckom gymnázium v školskom roku 1871 – 1872 v druhom polroku ako profesor maďarčiny, zemepisu a dejepisu, nemčiny. V rokoch 1872 – 1874 sa znovu stal členom pedagogického zboru slovenského revúckeho gymnázia a vyučoval aj na dievčenskom ústave. Tu sa dostal medzi tých, ktorí boli vyšetrovaní pre „nevlastenecké“ prejavy. Po zrušení gymnázia v rokoch 1874 – 1919 pôsobil v Revúcej ako advokát. V roku 1876 zložil v Budapešti advokátsku skúšku a definitívne sa usadil v Revúcej, kde od decembra 1876 pôsobil v advokácii. Otvoril si samostatnú advokátsku kanceláriu. Ako advokát mal širokú klientelu, zväčša z chudobných spoločenských vrstiev mesta a okolia, aktívne sa podieľal na rozvoji národného, kultúrneho a cirkevného života, bol jedným z iniciátorov založenia *Nakladateľského spolku* v Revúcej na vydávanie učebníc, bol spolupracovníkom a funkcionárom Slovenskej národnej strany, členom jej ústredného výboru a dôverníkom pre Gemerskú župu. Stal sa stúpencom martinského vedenia strany. Patril medzi zakladajúcich členov *Matice slovenskej* a *Muzeálnej slovenskej spoločnosti*.

Od začiatku 70. rokov 19. storočia najväčšiu pozornosť venoval historickej a historicko-publicistickej práci s akcentom na slovenské dejiny. Vychádzal z kresťanského chápania vývinu spoločnosti a jej dejín. Ako cirkevný historik sa do povedomia slovenskej historickej obce zapísal prácou *Príspevok k dejinám cirkve evanjelickej a. v. veľkorevúckej* (Revúca 1899). Je autorom dvojzväzkovej monografie *Slováci. Vývin ich národného povedomia* (1. zväzok Turčiansky Sv. Martin 1906, 2. zväzok Turčiansky Sv. Martin 1910). Významné miesto v slovenskej historiografii majú jeho práce *Krátka história Slovákov* (Turčiansky Sv. Martin 1914), za ktorú bol súdne stíhaný v rokoch 1914 – 1918, *Dejiny Matice slovenskej 1863 – 1875* (Turčiansky Sv. Martin 1923), ako aj životopisy významných osobností slovenskej národnej kultúry *Michal Miloslav Hodža* (Turčiansky Sv. Martin 1911), *Jonáš Záborský* (Turčiansky Sv. Martin 1912), *Ján Francisci* (Rimavská Sobota 1922), *Životopis Štefana Marka Daxnera* (Rimavská Sobota 1922), v ktorých predstavil život, prácu, vedeckú činnosť a literárnu tvorbu významných predstaviteľov slovenského národa. Venoval sa aj prekladu z maďarčiny, nemčiny a ruštiny. Jeho preklady boli publikované v periodiku *Slovenské pohľady*. Výsledky vlastivedného výskumu Gemera uverejňoval v časopisoch *Slovenské pohľady* a *Cirkevné listy*. Jeho príspevky boli uverejnené na stránkach *Národných novín* a *Zborníka Muzeálnej slovenskej spoločnosti*, ako aj v periodikách *Dom a škola* či *Gemer-Malohont*. Po roku 1919, napriek svojmu pokročilému veku, prispieval do rôznych

10 SEDLÁK, Imrich. *V čierťaziach búrok*. Martin: Matica slovenská, 2001, s. 121.

11 LAZAR, Ervín. Pavol Országh Hviezdoslav pred storočím v Prešove. In *Nové obzory* 12. Spoločenskovedný zborník východného Slovenska. Košice: Východoslovenské vydavateľstvo, 1970, s. 302-303.

12 *Prešovské evanjelické kolégium, jeho miesto a význam v kultúrnych dejinách strednej Európy*. Zost. Peter KÓNYA a René MATLOVIČ. Prešov: Prešovská univerzita, 1997, s. 291 a 350.

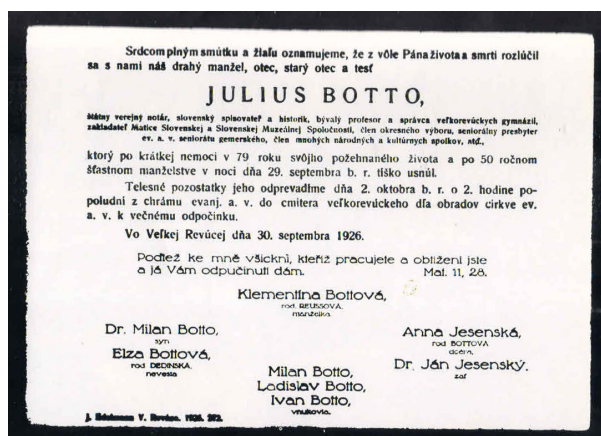
periodík článkami o činnosti revúckeho Sokola.¹³

Po zriadení Československého štátneho reálneho gymnázia v Revúcej rozhodnutím ministerstva v roku 1919 a začatí výučby vo februári 1920 sa stal profesorom obnoveného gymnázia a jeho dočasným správcom. Riaditeľom školy bol v čase od 14. októbra 1920 do 1. novembra 1922. Súčasne predsedal sirotskej stolici v Rimavskej Sobote. Po založení Historického odboru *Matice slovenskej* v roku 1920 stal sa jeho členom. Začiatkom 20. rokov 20. storočia sa stal predsedom Miestneho odboru *Matice slovenskej* v Revúcej. Po založení revúckeho Sokola, ktorého spoluzakladateľom sa stal aj jeho syn JUDr. Milan Botto, mu bolo udelené čestné členstvo v tejto telovýchovnej jednote. Patril k svetským funkcionárom evanjelickej cirkvi augsburského vyznania. V rokoch 1922 – 1924 súběžne vykonával prax verejného notára a pôsobil na gymnáziu ako externý profesor na Československom štátnom reálnom gymnáziu v Revúcej.¹⁴

Július Botto zomrel 29. septembra 1926 v Revúcej. Svojou neúnavnou a činorodou prácou v prospech slovenského národa sa zaradil k popredným reprezentantom spoločenského, národného a kultúrneho života na Gemeri i celom Slovensku, k predstaviteľom slovenskej historiografie konca 19. a začiatku 20. storočia, k tvorcom modernej národnej koncepcie slovenských dejín.

Použitá literatúra:

- BOTTO, Július. *Jonáš Záborský. Nákres životopisný*. Turčiansky Sv. Martin, 1912.
- LAZAR, Ervín. Prorok satiricko-humoristický zábavník prešovskej mládeže. In *Slovenská literatúra*, roč. 10, 1963, č. 4, s. 479.
- LAZAR, Ervín. Pavol Országh Hviezdoslav pred storočím v Prešove. In *Nové obzory* 12. Spoločenskovedný zborník východného Slovenska. Košice: Východoslovenské vydavateľstvo, 1970, s. 302-303.

Úmrtné oznámenie J. Bottu

- 13 Bližšie: OTČENÁŠ, Michal. Július Botto – významný slovenský historik. In *Prešovské evanjelické kolégium, jeho miesto a význam v kultúrnych dejinách strednej Európy*. Acta Collegií evangelici Presoviensis. Prešov, 1997, s. 173-177.
- 14 *Prešovské evanjelické kolégium, jeho miesto a význam v kultúrnych dejinách strednej Európy*. Zost. Peter KÓNYA a René MATLOVIČ. Prešov: Prešovská univerzita, 1997, s. 292; SEDLÁK, Imrich. *V čierňaziach búrok*. Martin: Matica slovenská, 2001, s.122 a iné.

- OTČENÁŠ, Michal. Július Botto – významný slovenský historik. In *Prešovské evanjelické kolégium, jeho miesto a význam v kultúrnych dejinách strednej Európy*. Acta Collegii evangelici Presoviensis. Prešov, 1997, s. 173-177.
- Prešovské evanjelické kolégium, jeho miesto a význam v kultúrnych dejinách strednej Európy*. Zost. Peter KÓNYA a René MATLOVIČ. Prešov: Prešovská univerzita, 1997. 315 s.
- SEDLÁK, Imrich. *V čierfažiach búrok*. Martin: Matica slovenská, 2001, s. 118-122. ISBN 80-7090-593-X.
- Slovenský biografický slovník zv. 1. A – D*. Martin: Matica slovenská, 1986, s. 308. Heslo Július Botto.